

SZIGETHY GÁBOR

Egy korty magyar bor XXIII.

SZIGETHY GÁBOR (1942) Budapest

(Somlai Furmint) *Az első este:* készülődés. Hosszú töprengés, mérlegelés után kiválasztottam hat palack somlai furmintot, és időpontot egyeztettem Thimár Attilával, a 2022-ben hatvanöt éves Kortárs irodalmi folyóirat főszerkesztőjével.

Otthonunkba várom borkóstolóra a szerkesztő hölgyet és urakat. (Följegyzés az utókor számára: az Európát sújtó energiaválság miatt nincs fűtés a szerkesztőségben; 2022. decemberben otthonunkban még meleg van.) A terített asztalon sokféle pogácsa tornyosul majd a tálon, körülkerítve még üres borospoharakkal. Kancsó víz: a megfontolt borkóstolók nélkülözhetetlen tartozéka.

A hat borospalackot gondosan, többször körbecsavarom alufóliával, és megjelölöm 1-től 6-ig nagy fekete számmal: én tudom csak, melyik palack kinek a borát rejti.

Az elvárásolt remetelakában Egyházashtyén élő gyümölcskertész, szőlész, borász, író barátom, Ambrus Lajos szenvedélyesen állítja, hogy a somlai „a végső bölcsesség bora”. Nem tudom pontosan, mit jelent a végső bölcsesség, Berda József *szívem szerinti* bölcsessége a somlai borról: „hazájuk boldogulásáért buzgólkodók itala légy mindig”. Lehet, hogy az a *végső bölcsesség*, ha az ember haláláig hazájáért buzgólkodik?

Holnap este írástudó barátaimmal – Pécsi Györgyi, Sturm László, Novotny Tihamér, Bornemissza Ádám, Thimár Attila – somlai furmintokat fogunk kóstolni.

Elhatározom: nem olvasom fel Márai Sándor hitvallását a somlai borról, de a kóstolóra készülődés közben számomra négy mondata szellemi iránytű: „Ez a magyar borok fejedelme. Ez a bor rábeszél. Ezt mondja: »Élj«. Ezt az egyetlen szót mondja, de olyan következetes erővel, mint a régi latin versek a nagy tanulságokat.”

Elhatározom: semmire nem akarom majd rábeszélni a borokat kóstoló vendégeimet. Beszélgessen velük a bor, beszélgessenek a borral. Irodalmi szerkesztők, olvasó emberek, itt a nagy pillanat: társítsák a bort és az irodalmat. Egy (több) korty magyar bor: képzeletükben melyik jeles magyar prózaíró melyik műve társa a kóstolt nemes italnak?

Elhatározom: nem fogok a somlai furmintokhoz bortörténeti bevezetőt tartani. A bor élvezetéhez aligha tartozik hozzá annak ismerete, hogy a

Furmint – mint nagy híru magyarországi szőlőfajta – történelmével jeles nyelvészek (Gombocz Zoltán, Bárczi Géza) is foglalkoztak. A közhiedelemmel ellentétben, miszerint a tatárjárás után hazánkba települő olaszok hozták e szőlőt Pannóniába, a tudós professzorok bizonyították, hogy a Furmint észak-franciaországi, középkori fajta, és a 13. században német közvetítéssel érkezett Hungáriába. Ami tény: írásos emlékekben 1623-ban említik először a Furmint fajtanevet. Ha mindezt tudom, holnap este jelent ez valamit, befolyásolja érzelmeimet akkor, amikor lenyelem az első korty bort?

Sorakoznak az *álcázott* furmintok a borhűtőben, hat palack, hat jeles borász bora. Irodalomértő, olvasó borbarátok holnap este majd elmélyülten fogunk ismerkedni, barátkozni a somlai borokkal és a magyar irodalommal.

•

A második este: az alufóliával álcázott első somlai furmint hűtött pezsgősvödörben már az asztalon várja vendégeimet. Kiosztom a „feladatlapokat”: minden borról külön kell nyilatkozni, és el kell árulni, hogy kinek melyik magyar író melyik műve jut eszébe arról a borról.

Olvasom Ádám 1. számú céduláját: „Ez a bor nekem Csáth Géza. Az illata finom, aztán jön egy savanyúbb íz, és a vége kicsit szárazon kaparós. Régen szerettem Csáthot, aztán inkább közömbös lett, manapság már »kapar«, nem az én világom.”

Attila irodalmat és bort „egységbe” fogalmaz. Ez a Furmint számára Örkény István műve: *Rózsakiállítás*, „mert olyan kérdésekről beszél, amelyek fontosak, de röviden, tömören szól mindenről. Van benne kis irónia, és kis groteszk vidámság.” Tihamér szerint „férfias” bor, szívesen inná ezt a bort Ambrus Lajos barátjával, egyházashtyei kertjében, és közben Móricz Zsigmond valamelyik regényéről beszélgetnének.

Töltöm a második bort, szépen ragyog a poharakban. Laci úgy érzi „vidékiesebb” bor, mint az első, „olyan Móricz... *pocakosabb, kerekebb*, de még nem Mikszáth”. (Vitakoznék, vajon mit jelent az, hogy *de még nem*, ám hallgatok, ez most nem irodalmi vita.) Attila szerint ez a bor „könnyű és szeszélyes kifelé, sok mindenre kapható, igaz, a háttérben sok nehéz-

ség lappang, de ott is marad. Van egy sötétebb oldala is.” Mándy Iván írása – *Egy lány az uszodából* – jut eszébe. Többen úgy gondolják: ez nőillatú bor. Györgyi Kaffka Margit *Hangyaboly* című regényét említi, Laci Gárdonyi Géza művét: *Ida regénye*.

Pohárban a harmadik bor: egyhangú, lesújtó vélemény. Györgyi: „Nem ízlik!, állott, valami van benne, pállott.” Egy magyar (*nemszeretem*) író nő nevét említi a borhoz hasonlítva. Laci is csak annyit ír: „fanyarkás, vegyes benyomás”. Ádám az este legrosszabb borának rangsorolja: „Ez a bor Szabó Dezső, *Az elsődort falu*. Egyik korty ízlik, a másik nem annyira, aztán megint jó, aztán megint nem. Szabó Dezső is egyik pillanatban jó, a másikban kellemetlenül önféjű.” Attilának Esterházy Péter műve – *Termelési-regény (Kissregény)* – jut eszébe: irodalom, de neki nem tetszik, ez a bor is bor, csak neki nem ízlik.

Tudom, mit rejt a harmadik palack: barátom bora, védenem kell. Megkóstolom: dugós... Nem csoda, ha vendégeim fanyalognak. Irány a pince, ebből a borból, hála borász barátomnak, akad még itthon néhány palack. Lacinak most már ízlik az új palackból töltött ital: Szerb Antal *Utas és holdvilág*. Attila is – új bor, új korty, új vélemény – úgy érzi, férfias, karcos, komoly bor, Móricz Zsigmond, *Barbárok*.

Mentegetem a borászokat: arról nem tehetnek, ha hibás a dugó. Ezért ajánlott mindig minden borból két palackot beszerezni. Az nem baj, ha utóbb kiderül: mindkettő tartalma iható.

A negyedik furmintot öntöm a poharakba, érezhetően oldódik a hangulat. Csevegni kezdünk, már nem csupán a papíron rögzül a szerkesztő hölgy és urak véleménye. Györgyinek eszébe jut, hogy a Tokaji Íróklubban volt idő, amikor a költők „versben” mondták el véleményüket. Laci úgy tudja, hogy az indonéz nagykövetségnek hazatérésük után versben kellett beszámolniuk a követségen történekről.

Kortyolgatunk, az nem kérdés: inni vagy nem inni? De mennyit inni? Györgyi elmeséli, hogy a jeles prózaíró, Gion Nándor naponta egy üveg konyakot és néhány üveg sört ivott, de nem lehetett rajta látni, mert várt, amíg az ital hatása elmúlik, akkor folytatta az ivást. Lacinak Apor Péter műve – *Metamorphosis Transylvaniae* – jut eszébe. A régen élt erdélyi író szerint Apafi Mihály erdélyi fejedelem, miután megivott egy vödör bort és berúgott, levette a kucsmáját, gőzölgött a feje, kiszellőzött, ettől kijózanodott, folytathatta az ivást.

Szép történet, nehéz elhinni... Kortyoljuk folyamatosan a negyedik bort.

Ádám határozott véleménye: „Ez férfias bor, nemcsak egy ideig savankás, hanem elejétől végig. Nem változik az íze, illata a kezdettől az utolsó korty utánig. Vagyis állandó, és még jó is. Nem a világ te-

jeje, de egy masszívan vállalható minőség. Tehát Rejtő Jenő.”

Tihamérnek épp ez az állandóság „unalmas, egyhangú, fantáziátlan”. Egyetlen író nem említi: „Nem akarok megbántani senkit.”

Attilának viszont ízlik a bor. „Könnyed és nyári, nagy melegben jólesik: Mészöly Miklós, *Saulus*. A bölcselet és Isten-élmény átfordítása egy történetbe. Emberközeli, színes, de van súlya...”

Mindegyik pohárban ugyanaz a bor. Van, akinek Rejtő Jenő, van, akinek Mészöly Miklós jut eszébe, van, aki irodalmilag értéktelennek ítéli ezt a somlai furmintot.

De a poharak üresek.

Bontom a következő, immár ötödik palackot. Laci sóhajt, Attila lelkesedik, Tihamér némán töpreng. Egyhangú vélemény: ez a bor remekmű, elejétől végig élvezetes, harmonikus, gömbölyű, a kóstolt öt közül a legboldogítóbb ital. Ádámnak Ambrus Lajos esszékötetete – *Lugas* – jut eszébe, és sonkák, almák, töltött káposzták... Lacinak – „kellemes teltség, folyamatos, egységes” – Németh László nagyregénye, az *Irgalom*, Attilának Ottlik Géza *Hajnali háztetők* című korán írt, későn befejezett műve. Tihamér – képzőművészeti szakíró – Kárpáti Tamás festményeihez hasonlítja ezt a furmintot. Nem meglepő: szobánk falán több Kárpáti Tamás-festményen megakadt a szeme. A borról beszél: „A lélekhez szól” – és a festményre tapad a tekintete: *Angyali üdvözet* – ezt érzi közel magához.

A hatodik, az utolsó bor Györgyi szerint édeskés, hamiskás, szerelmeskedésre csábító – Krúdy Gyula, *Napraforgó*. Ádámnak nagyon ízlik, de már *el-tévedt*: „Az öt első pohár után a hatodik már kezd összefolyni. Minden pohár más volt, a hatodik mint ha valamelyik előzőre hasonlítana. A lényeg, hogy finom.” Attila szerint ez a bor „Sziporkázó, sokféle, elsőre is érdekes, de az igazi tartalmát egy idő után, akár évtizedek múltán adja ki. Szomorúság és részvét: Kosztolányi Dezső, *Esti Kornél*.” Laci számára ez a furmint klasszikus nagyregény: Szilágyi István, *Hollóidő*.

Bontogatom a palackokról az álcát. Az első bor: *Kőfejtő, 2019. Tóth és fia családi pince*. A borász szerint: „készült természetes módon”. A vélemények megoszlanak, a végelszámoláskor van, aki az első, van, aki az ötödik helyre rangsorolja. A második bor: *Nagy-Somlói Furmint, 2019. Zsirai Pincészet*. Ezt a bort is nagyon különbözően ítélik meg írástudó barátaim: ötödik, negyedik, harmadik, második hely. A harmadik bor Ambrus Lajos barátunk öt éves furmintja. A dugós palack miatt mindenki fanyalgott, de a második palack bor már mindenkinek ízlett, egységes a vélemény: harmadik hely. A Barabás

Pince 2020-as furmintja volt a negyedik bor, többen a harmadik-negyediknek, volt, aki utolsónak gondolta a borsorban. Az ötödik bort – *Kreinbacher Furmint Selection, 2017* – hárman is a legjobbnak ítélték, hárman gondolták úgy, hogy az első hely a hatodik bort illeti meg: *Györgykovács Furmint, 2020*.

Sem a borok, sem az irodalmi művek, sem mi, emberek nem vagyunk egyformák. Valaki halkán megjegyzi: *Nagy szerencse!*

Amíg utolsót kortyolunk az utolsó borból, hangozan azon morfondírozunk: az utánunk jövők biztosan fognak még jó borokat inni, de lesz-e még kedvük, idejük nagyregényeket olvasni?

•

A harmadik este: visszakóstolom a borokat, újraolvasom barátaim írásait.

Kőfejtő, 2019. – vajon mire gondolt a borász, amikor a palackra azt írta: „készült természetes módon”? Gondolom, a Tóth és fia családi pincében nincsenek acéltartályok, nagy teljesítményű szivattyúk, laboratóriumi kellékek, csak hordók, fakádak, sajtárok, dézsák... Régen is tudtak jó bort készíteni, ez a *természetes módon* készült Kőfejtő Furmint is jól iható bor.

Zsirai Nagy-Somlói Furmint, 2019. – nekem már tegnap is jobban ízlett, mint a többieknek. Öreg este van, most jó inni ezt a bort az „olvasásnak szentelt órák idején”. Kölcsey Ferenc írását, a *Parainesist* olvasom, minden korty után egyre jobban megértem tanítását: „A bölcs késő öregségében is elülteti a fát, noha hasznáival maga nem élhet.”

A harmadik bor a lassan aggastyánkorba érő, szőlőt telepítő, almafát ültető, lankadatlanul alkotó barátom, Ambrus Lajos öt éves furmintja számomra nem újdonság. Éve már, hogy Egyházashetyén, Berzsenyi Dániel születésnapján beszélgettem, barátoktam ezzel a borral. Pihen a pincében még három palack. Eldöntöm: egyik sem lesz dugós!

Az Arany-dűlőben szüretelték a szőlőt, a negyedik bor: *Barabás Pince, Nagy-Somlói Furmint, 2020*. Számomra a „kiegyezés” itala. Minden egyensúlyban van, béketeremtő ital. Országgyűlési képviselőknek ajánlom, amikor vitára készülődnek. A palackra ráírnám Széchenyi István *Hunnia* című írásá-

nak legfontosabb mondatát: „Egyesség nélkül Hunnia semmi.”

Eszembe jut Laci tegnapi megjegyzése Apafi Mihály erdélyi fejedelemről. Ezt olvasom Apor Péter 1736-ban írott, csodás múlttról merengve mesélő könyvében: „Ha innya kezdett az fejedelem, gyakran ivott pengig, ott senkinek nem lehetett magát menteni, addig kellett innya, míg kidőlt asztaltól, maga pengig egy veder bort megivutt, mégsem részegegett soha el, csak levette fejből az bársony kozáksüvegét, s mintha megfáradott volna, úgy gőzölgött ki az feje tetején az bor ereje, s azután még többet ivutt.” Számomra ebből nem derül ki: dicsérte vagy kárhoztatta Apor Péter a részegeskedő erdélyi fejedelmet. Üzenem a múltidőbe Apor Péternek és Apafi Mihály erdélyi fejedelemnek a bölcs japán közmondást: „Aki issza, nem ismeri a bor káros hatásait, aki nem issza, nem ismeri a jótékony hatásait.” Tegnap társaságban, ma magányosan élvezem a somlai Furmint jótékony hatásait.

Az ötödik bor: *Kreinbacher Birtokfurmint Selection, 2017*. Olvasom a palackon: „elegáns, vibráló bor”. Regény nem, csak elbeszélés lehet vibráló. Nagyon finom kísérőzene ez a bor, amikor Kosztolányi Dezső *Füredés* című novelláját újra meg újra elolvasom.

Az utolsó somlai furmint: *Györgykovács, 2020*. Kortyolom a bort, ami eszembe jut: *kupola*. Indultam fölfelé, fönt voltam, de amikor a római Szent Péter-bazilika kupoláját körbejárva indultam lefelé, már nem ugyanoda érkeztem vissza, ahonnan elindultam. Korty korty után: emelkedünk, fönt vagyunk, mélybe szállunk: Krúdy Gyula, *Asszonyágok díja*. A temetésrendező történetével kezdődik a regény, az egyik szereplő történetéből lépünk tovább, aztán onnan a következő szereplő történetébe, majd visszafelé lépkedünk, és végül megérkezünk a temetésrendező életének következő történetébe.

Kupola: föl, fönt, lent – de már nem ugyanott. Mint ez a bor. Korty korty után: föl, fönt, lent. Az utolsó izgalmas korty bor, a regényben az utolsó sejtelmes mondat: „Valamely mellékutcában hangosan füttyörészett egy elkésett kísértet.” Ez a mondat éppúgy megfejthetetlen titkokat rejt, mint az utolsó-nak kortyolt somlai furmint.

Ha vannak titkaink: gazdagok vagyunk.